

چارچوب‌های تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن در حوزه کمیسیون‌های مجلس (مورد مطالعاتی: زنان نماینده مجلس)

زهرا حیدری^{۱*}، زینب حیدری^۲، ناهید حیدری^۳

۱- استادیار گروه معارف دانشگاه فرهنگیان شهید باهنر شیراز، ایران. (نویسنده مسئول).
z.heydari66@yahoo.com

۲- مدرس گروه معارف استان فارس، دبیر رسمی آموزش و پرورش استان فارس، ایران.
z.haydari70@gmail.com

۳- کارشناسی ارشد علوم قرآن و حدیث، دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.
nahidheydari20@yahoo.com

تاریخ پذیرش: [۱۴۰۲/۱/۲۰]

تاریخ دریافت: [۱۴۰۱/۱۰/۱۳]

چکیده

مشارکت سیاسی زنان در عرصه‌های کلان تصمیم‌گیری‌های سیاسی و مدیریتی از مؤلفه‌های اساسی توسعه پایدار است؛ مقاله حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که چارچوب‌های تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن در حوزه کمیسیون‌های مجلس چیست؟ در این پژوهش نمونه آماری شامل ۲۰ نفر از زنان نماینده در ده دوره مجلس شورای اسلامی است. روش پژوهش بر اساس تکنیک تحلیل محتوای کیفی و کمی، تکنیک مصاحبه نیمه‌ساخت‌یافته در مرحله جمع‌آوری داده‌ها و متن مصاحبه است. برای تحلیل داده‌ها از برنامه Excel و نرم‌افزار ویزیو، در چارچوب نمودارها و مدل‌های مختلف استفاده شده است. یافته‌های پژوهش در رابطه با مقولات مختلفی چون: چارچوب تصمیم‌گیری نشان داد که بیش‌ترین فراوانی تصمیم‌گیری در حوزه کمیسیون‌ها بر اساس علاقه و تخصص است؛ در مقوله چارچوب ترجیحات کمیسیونی بیشترین فراوانی کمیسیون فرهنگی است که ناشی از سابقه فرهنگی، تخصص و علاقه نخبگان سیاسی زن در این حوزه است؛ فراوانی موافقان و مخالفان تشکیل کمیسیون زنان تقریباً به هم نزدیک است؛ هرچند به‌طور نسبی تعداد موافقان تشکیل کمیسیون زنان بیشتر است، اکثر موافقان از جناح اصولگرا هستند. در رابطه با مقوله چارچوب علی موافقت با تشکیل کمیسیون زنان، بیش‌ترین فراوانی، عدم‌کفایت فراکسیون و سپس بحث ضرورت تشکیل و کارکرد مؤثر فراکسیون زنان در گذشته است؛ بیش‌ترین فراوانی در رابطه با چارچوب علی مخالفت با این کمیسیون، عدم ضرورت و سپس کفایت فراکسیون و کمیسیون برای بررسی مسائل زنان ذکر شده است. پژوهشگر در مجموع ۳ مقوله اصلی، ۶ مقوله فرعی اول و ۶۰ مقوله فرعی دوم؛ تعداد ۲۲۱ عبارت معنایی شناسایی شده و به شکل نمودار ترسیم و تحلیل شده است.

واژگان کلیدی: مجلس شورای اسلامی، نخبگان سیاسی، تصمیم‌گیری، کمیسیون، زنان نماینده.

۱- مقدمه

آنچه که نشان دهنده توانایی‌ها و قابلیت‌های یک مدیر است؛ و جوهره مدیریت را تشکیل می‌دهد، تصمیم‌گیری است. بررسی علت موفقیت یا عدم موفقیت سازمان‌ها به تصمیمات اتخاذ شده مدیران آن سازمان‌ها مربوط می‌شود. از این رو است که نیومن^۱ کیفیت مدیریت را تابع کیفیت تصمیم‌گیری می‌داند. مدعی است که مهم‌ترین نقش یک مدیر تصمیم‌گیری است؛ زیرا کیفیت برنامه‌ها، میزان اثربخشی یا کارآمدی استراتژی‌ها و نتایجی که از آن‌ها به دست می‌آید، به‌طور کلی متأثر از نحوه تصمیم‌گیری مدیر است (تسلیمی، صفری و سید دانش ۱۳۸۳).

مشارکت سیاسی زنان در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و مدیریتی یکی از شاخص‌های اساسی توسعه پایدار است. لازمه رسیدن یک جامعه به رشد و شکوفایی در همه عرصه‌ها، مرتفع ساختن موانع مشارکت زنان است. لازمه توسعه سیاسی، ایفای نقش زنان به‌عنوان نیمی از نیروهای انسانی در بخش‌های مختلف سیاسی در جوامع بشری است. مشارکت زنان از دو لحاظ یکی احساس رضایت از مشارکت در سازندگی کشور و همچنین استفاده جامعه از نیروی آنان از طرف خود زنان، قابل توجه است (خسروی، دهشیار و ابطی، ۱۳۹۱). یکی از چالش‌های اساسی در فرایند دمکراتیزاسیون، حضور کم‌رنگ زنان در سطح رهبری سیاسی و در جایگاه‌های تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در تمام دنیا است (حاجی‌پور ساردویی، ۱۳۹۸). با وجود اینکه زیربنای تمامی اعتقادات، ارزش‌ها و هنجارها جامعه، جهت‌دهی آن‌ها متأثر از فرهنگ غالب است (همان). به اعتقاد رهبران سازمان‌های مدافع حقوق زنان، نحوه نگرش سیاسی و رفتار زنان با مردان متفاوت است. طبق اظهار نظر پاتریشا ایرلند (رئیس سازمان ملی زنان)، رأی‌دهندگان به کاندیدهای زن بیشتر اعتماد دارند، زیرا آن‌ها را در حل مسائل پیگیرتر می‌دانند و اینکه آن‌ها قادرند جهان را جای بهتری برای زندگی کنند (Baxter & Lansing, 1980). ایران به لحاظ مشارکت زنان در عرصه‌های مدیریتی، وضعیت نامساعدی دارد؛ هرچند در به لحاظ تعداد زنان متخصص و حرفه‌ای در میان کل شاغلین متخصص کشور، درصد زنان مدیر در مجموعه مدیران کشور، نسبت کرسی‌های مجلس در اختیار زنان، میزان سهم زنان از میزان درآمد تحقق‌یافته، بانوان اوضاع مناسبی ندارند و در مقیاس دسترسی‌شان به ساخت قدرت، بسیار ضعیف‌اند (خلیلی، ۱۳۸۶؛ عرب نژاد، ۱۳۸۴). این مقاله در پی پاسخ به این سؤال اصلی است که چارچوب‌های تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن در حوزه کمیسیون‌های مجلس چیست؟ همچنین پاسخ به سه سؤال فرعی پژوهش که عبارت‌اند از: مبنای تصمیم برای عضویت در کمیسیون‌های مختلف مجلس چیست؟ در حوزه انتخاب کمیسیون‌ها کدام یک را ترجیح می‌دهند؟ در رابطه با تشکیل کمیسیون زنان چه ارزیابی دارند؟ برای پاسخ به سؤالات فوق، به‌صورت تصادفی تعداد بیست نفر از زنان نماینده دوره‌های اول تا دهم انتخاب شدند؛ مصاحبه نیمه ساختمند با روش تحلیل محتوی کیفی و کمی، بر روی آن‌ها انجام گرفت. مصاحبه عبارت از گفت‌وگویی که در آن از مصاحبه‌شونده دعوت می‌شود تا روایت‌هایی را برای ما بازگو کند که به‌وسیله آن بتوانیم برای سؤال پژوهشی خود به پاسخی دست یابیم (سید امامی، ۱۳۹۴). تحلیل محتوای متن، اسناد یا مصاحبه با هدف شناسایی دیدگاه‌ها، اهداف، ارزش‌های متن یا افراد مورد مصاحبه است. در واقع تحلیل محتوا به شناخت ناخودآگاه صاحب متن و متن می‌پردازد (Freud, 1923). یافتن و انتخاب راه‌حل یک مسئله معین یا انتخاب یک‌راه از میان راه‌های مختلف را تصمیم‌گیری^۲ می‌گویند (رحیمی، ۱۳۹۲؛ حیدری، کشاورز شکر، غفاری هاشجین و مرشدی‌زاد، ۱۳۹۷).

در این پژوهش از طریق کدگذاری باز، متن مصاحبه به‌صورت مفاهیم و مقولاتی دسته‌بندی شدند و در مرحله بعد در قالب نمودار و جداول تحلیل و تفسیر خواهد شد. با توجه به‌عنوان پژوهش حاضر، مسئله پژوهشی چرایی علت ایفای نقش ضعیف زنان در عرصه‌های مختلف تصمیم‌گیری‌های سیاسی و مدیریتی است. از حیث نوآوری در این پژوهش برخلاف سایر تحقیقاتی که قبلاً توسط

1 Newman

2 Decision Making

محققان مختلف انجام‌گرفته است که اکثراً منحصر به عرصه خاصی از سیاست بودند و برخی از آن‌ها در جمع‌بندی نتایج ابهاماتی داشتند. به‌ویژه تحقیقات جدید که صرفاً بر توانمندسازی زنان تأکید دارند، این پژوهش با نگاه سیستمی و همه‌جانبه چارچوب‌های تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن را در حوزه کمیسیون‌های مجلس را مورد بررسی قرار می‌دهد، در این راستا از روش تحلیل محتوا که کاری نسبتاً عمیق و زمان‌بر است، استفاده شده است؛ بعلاوه برای نمونه آماری، مصاحبه با ۲۰ نفر از زنان ۱۰ دوره مجلس شورای اسلامی و جریان‌های مختلف سیاسی انجام گرفته است؛ که در ارتباط با تعمیم نتایج اطلاعات مفیدی است. علاوه بر مصاحبه از دیگر مدارک و اسناد برای رسیدن به نتایج اطمینان‌بخش استفاده شده است. از همه مهم‌تر استفاده از اشکال، جداول و نمودارهایی است که با نهایت دقت به بررسی مبنا و چارچوب‌های تصمیم‌گیری، عوامل مؤثر بر نحوه تصمیم‌گیری، ترجیحات و علایق نخبگان سیاسی زن، همچنین ارزیابی تشکیل کمیسیون زنان پرداخته است. امید است این اثر بتواند در کنار سایر پژوهش‌های، پاسخگوی بخشی از مسائل زنان در امر سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های کلان باشد.

۲- مرور مبانی نظری و پیشینه

۱-۲- تعریف مفاهیم

مشارکت سیاسی^۱: هانتینگتون مشارکت سیاسی را شامل فعالیت خصوصی شهروندان باهدف تأثیرگذاری بر فرایند تصمیم‌گیری‌های دولت است. از دیدگاه میلبرث و راش، داشتن یک مقام سیاسی و اجرایی بالاترین سطح مشارکت است؛ رأی دادن نیز پایین‌ترین سطح از مشارکت است؛ سطوح سه‌گانه مشارکت شامل: (۱) مشارکت خنثی (۲) مشارکت فعال؛ (۳) مشارکت انفعالی (حیدری و همکاران، ۱۳۹۷) تمایل افراد جهت کسب مقام‌های سیاسی و اجرایی و کاندیداتوری همان مشارکت فعال است؛ مشارکت انفعالی نشان‌دهنده علاقه فرد برای فعالیت در گروه‌های حزبی، انتخابات و رأی‌دهی است. مشارکت خنثی یا بی‌اثر حاکی از بی‌تفاوتی فرد جهت اثرگذاری در سیاست است در این مقاله مشارکت فعال نخبگان سیاسی زن در تصمیمات کمیسیونی مجلس موردنظر است (حاجی-پورساردویی، ۱۳۹۸).

نخبگان سیاسی^۲: اشخاصی هستند که با نگاه آینده‌نگرانه و به پیش‌بینی حوادث سیاسی و بررسی پدیده‌های سیاسی در دو سطح داخلی و بین‌المللی می‌پردازند، در بالاترین سطح به ارائه راهکاری، با هدف پیشرفت در زندگی بشری و در راستای مدیریت هوشمندانه مسائل ارائه دهند؛ کسانی که در مسائل سیاسی به‌ویژه در معادلات سیاسی به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم نقشی داشته باشند (انصاری، ۱۳۸۶؛ شفیعی‌نیا، لطفی، توکلی جلیلی، ۱۳۹۱). بعلاوه بزرگان با شخصیت و صاحبان فکر با توانایی‌های بالای سازماندهی و فکری است (ترابی، ۱۳۹۲؛ سریع‌القلم، ۱۳۸۴).

کمیسیون: طبق ماده ۳۸، کمیسیون‌های خاص و تخصصی مجلس شورای اسلامی با محدوده وظایف مشخص در آیین‌نامه داخلی مجلس به‌شرح مذکور است؛ کمیسیون‌های تخصصی حداقل دارای ۱۹ نفر عضو و حداکثر ۲۳ نفر عضو است. تعیین تعداد اعضای کمیسیون‌های خاص بر اساس مواد ۳۹ تا ۴۴ آیین‌نامه داخلی صورت می‌گیرد. در دهمین دوره مجلس شورای اسلامی هر کمیسیونی که به حد نصاب مشخص در این ماده نرسیده است، همچنین کمیسیونی که دارای نماینده متقاضی با شرایط اضافه بر سقف دارد، هیئت‌رئیس مجلس و هیئت مشترک رؤسای شعب تا پانزده روز بعد از تصویب نهایی این قانون می‌توانند حداکثر و حداقل تعداد مشخص در این ماده را، نهایتاً برای سه کمیسیون، تنها برای یک‌بار تعیین و تغییر دهد (دهقان، ۱۳۹۵). ضمن رعایت کلیت آیین‌نامه

1 Political participation

2 Political Elites

داخلی مجلس، تعیین مصدق، تهیه شرح اختیارت و وظایف کمیسیون‌ها به وسیله هیئت‌رئیس مجلس یا حداقل ۵۰ نفر از نمایندگان، یا هر کدام از کمیسیون‌ها پیشنهاد می‌شود. بعد از اینکه در جلسه مشترک هیئت رئیس مجلس، رؤسای کمیسیون‌های تخصصی و اعضای کمیسیون آیین‌نامه داخلی تصویب شد، اجرا می‌گردد. جلسه مشترکی که در بالا ذکر آن رفت، به ریاست رئیس یا یکی از نواب رئیس مجلس، با حداقل حضور $\frac{2}{3}$ اعضاء رسمیت می‌یابد. مصوبات آن حداقل با رأی $\frac{2}{3}$ اعضای حاضر اعتبار خواهد داشت. مصوبات نیز به اطلاع نمایندگان مجلس خواهد رسید (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی).

۲-۲- نظریه چارچوب‌بندی تصمیم‌گیری

چارچوب مفهومی بین‌رشته‌ای است که در واقع به ارزیابی و پیش‌بینی رفتار افراد می‌پردازد. نظریه چارچوب‌بندی^۱ ریشه آن به روانشناسی و جامعه‌شناسی برمی‌گردد (Scheufele & Tewksbury, 2007). آنتونی داونز پیشگام در کاربرد این دیدگاه در تحلیل‌ها و مطالعات سیاسی بود. این نظریه همچون یک مکتب و رهیافت پژوهشی در علوم سیاسی و اقتصاد مطرح شده و نظریه‌های تصمیم‌گیری، نظریه بازی‌ها، نظریه عمل جمعی از آن متأثر است. بعداً این دیدگاه که مشارکت سیاسی کنشگران، نه تنها متأثر از ترجیحات آن‌ها است، بلکه بر امکان نمایش خود^۲ کنشگران مبتنی است، توسعه یافت؛ مرتبط با ارزیابی آن‌ها از نوع و میزان اثرگذاری آن‌ها نیز مرتبط است (غفاری ساروی و سید امامی، ۱۳۹۶). علایق و ترجیحات کنشگران، در رویکرد اجتماعی و سیاسی مورد نظر است. آنچه که به تصمیمات کنشگر در مقام انتخاب شکل می‌دهد؛ ارتباط فرد با محیط به‌ویژه ساختارهای کلان اجتماعی است. دو نکته مهم در فرایند چارچوب‌بندی وجود دارد: (۱) تفسیر و معنا شدن تحولات و رخدادها، (۲) مشخص شدن اولویت‌ها برای کنشگران. اغلب فرایند تفسیری و اولویت‌بندی به‌وسیله سرخ‌دهی و ساده‌سازی بعضی مسائل توسط چارچوب‌بندی صورت می‌پذیرد (همان). دیوید اسنو پژوهشگر حوزه جامعه‌شناسی سیاسی مفهوم چارچوب‌بندی را مطرح می‌کند (Snow, 2004). در واقع چارچوب‌بندی عبارت از مقولاتی که باعث درک کنشگر از حوزه رقابت مشارکت سیاسی و اجتماعی می‌شود؛ به معنا کردن مؤلفه‌های مختلف برای کنشگر می‌پردازد (غفاری ساروی و سید امامی، ۱۳۹۶). در مورد کنش متقابل نمادین از نظریه اروینگ گافمن، بحث او در مورد مدیریت چهره و برداشت، به دانش مطالعات سیاسی و ارتباطات نیز راه یافته است. از نظر وی، انسان‌ها طبق یکسری الگوهای تفسیری، به تجربه‌های حاصل از زندگی خود معنا می‌دهند. چارچوب‌های شناختی بنیادین تأثیر قابل توجهی بر فهم ما از واقعیات اطرافمان و تصمیماتی که می‌گیریم، دارند؛ زیرا چارچوب‌ها قادر به معرفی عناصر معنادار یا بی‌معنا هستند و زمینه‌ساز درک وقایع اند. از نظر گافمن، این چارچوب‌ها، الگویی از پیش موجود است که وقایع در قالب آن ریخته می‌شود (Goffman, 1974). پس چارچوب‌بندی به‌عنوان یک فرآیند معنا بخشی یا معنا سازی است. از طرفی ساختارهای درون ذهن ما که محصول تطورات شخصیتی، ذهنی و تجربه زیسته ما هستند، چارچوب‌هایی را می‌سازند و از طرف دیگر، انسان خود را در دادوستد و مفاهمه با دیگران می‌شناسد و معنای خود را درمی‌یابد. گافمن در این زمینه را مطرح می‌کند: این ایده که فهم ما از خودمان «خود آینه‌ای» با بهره‌گیری از دیدگاه چارلز هورتن کولی، مفهوم با استفاده از دیگران و واکنش‌های آنان به ما به‌منزله آینه‌ای برای ارزیابی کیستی و چیستی مان شکل می‌گیرد (Ritzer, 1988).

بنیان‌های جامعه‌شناختی تعیین چارچوب به‌وسیله گافمن و دیگرانی پایه‌گذاری شد که معتقد بودند افراد قادر به درک کامل از جهان نیستند و مدام سعی دارند تا به تفسیر و معنا دهی تجارب زندگی و جهان اطراف خود بپردازند (خانیک، پناهی، قانع‌راد و زردار، ۱۳۹۳). به اعتقاد گافمن افراد برای پردازش اطلاعات جدید به شکلی کارآمد، طرح‌های تفسیری و یا «چارچوب‌های اولیه» را به کار

1 Framing Theory

2 Self-Expression

می‌گیرند تا اطلاعات را طبقه‌بندی و به شکل معنی‌داری تفسیر کنند (Scheufele & Tewksbury, 2007). به این ترتیب، چارچوب‌ها را می‌توان طرح‌واره‌های شناختی دانست که بر نحوه ادراک و فهم ما از واقعیت تأثیر می‌گذارند (مهدی‌زاده، ۱۳۹۱). انتمن (۱۹۹۳) چارچوب‌بندی را انتخاب برخی جنبه‌های واقعیت درک شده و برجسته‌تر کردن آن‌ها در یک متن ارتباطی می‌داند، به گونه‌ای که به تعریف خاصی از مسئله، تفسیر علی، ارزیابی اخلاقی و یا راه‌حل پیشنهادی برای آن موضوع منجر شود (Entman, 1993).

انتمن اشاره می‌کند که چارچوب‌ها موقعیت‌های مختلفی دارند که شامل فرهنگ، ارتباط‌گر، متن، گیرنده پیام است. این موارد بخش‌های جدایی‌ناپذیر مراحل چارچوب‌بندی هستند که شامل: فرایند چارچوب‌بندی، تنظیم و پیامدهای فردی و اجتماعی چارچوب‌بندی می‌شوند (Entman, 1993). چارچوب‌ها دارای تنوع بسیار زیادی هستند، به طوری که متناسب با هر موضوع، می‌توان چارچوب موضوعی خاص آن را شناسایی کرد. همچنین چارچوب‌ها قادرند خصوصیات کلی‌تری از محتوا را دربرگیرند. به کارگیری هر کدام از این چارچوب‌ها بیش از هر چیز بستگی به طبیعت موضوع دارد. از چارچوب‌های موضوع محور در مواردی استفاده می‌شود که اولویت با ویژگی‌های منحصربه‌فرد موضوع و شناسایی دقیق آن باشد. چارچوب‌های عام زمانی استفاده خواهد شد، که هدف پژوهشی مقایسه ویژگی‌های کلی موضوع باشد، هرچند موضوعات علمی می‌توانند همانند انواع محتوا در قالب چارچوب‌های عام موردبررسی قرار گیرند، چارچوب‌های موضوع محور، متمرکز بر وقایع خاص با آزمون تمامی جزئیات آن توسط یک رویکرد کیفی است. رویکرد موضوع محور منجر به انجام پژوهش در رابطه با چارچوب‌بندی‌های خبری، جزئیات مرتبط با وقایع یا موضوعات در حال بررسی با سطح دقت بالا می‌شود (یزدان‌پناه درو و عسگری، ۱۳۹۸)؛ اما بررسی پژوهش‌های انجام‌گرفته در زمینه چارچوب‌بندی علم نشان می‌دهد که در اغلب پژوهش‌ها هدف مطالعه استخراج چارچوب‌های خاص بوده است؛ چیزی که هدف پژوهش حاضر نیز محسوب می‌شود.

پاسخی تفصیلی به این پرسش توسط دیوید اسنو و همکارانش داده شده است. از نظر آن‌ها، چارچوب عبارت از مجموعه الگوهای تفسیری که با گزینش‌گری و مرزگذاری اشیاء، تجربیات، وضعیت‌ها، توالی وقایع در محدوده گذشته و حال افراد، به ساده‌سازی محیط اطراف کنشگران می‌پردازد. در واقع از کل محیط، تصویری فشرده ارائه می‌کند و به آن معنا می‌بخشد. همچنین دربرگیرنده توصیه‌هایی برای رسیدن به وضعیت مطلوب است. آن‌ها طراحی ساختارهای شناختی که می‌توانند راهنمای کنش جمعی باشند را شناسایی کرده‌اند و در فرآیند چارچوب‌بندی نشان داده‌شده‌اند؛ بنابراین، از نظر آنان فرآیند چارچوب‌بندی طی سه مرحله انجام می‌گیرد: (۱) طراحی شناختی: به شناسایی شرایط مشکل‌ساز و رویدادهایی که نیاز به اصلاح دارد می‌پردازد؛ به این صورت عوامل مقصر و مجرم را تعیین می‌نماید.

انتساب ویژگی‌ها و انگیزه‌ها، ایراد اتهام به‌عنوان کارکرد اصلی در طراحی تشخیصی، نسبت به افرادی است که پدیدآورنده مشکل یا بدترکننده آن معرفی می‌شوند؛ (۲) طراحی پیش‌بینی یا آینده‌نگر: برای جبران خسارت به ترسیم و تدوین یک طرح کلی می‌پردازد. این طرح مشخص می‌کند؛ چه کارهایی و توسط چه کسی باید انجام شود؛ علیرغم ضرورت طراحی پیش‌بینی و طراحی تشخیصی برای تحقق بسیج همگانی، اما اجماع در مورد این تعاریف از احوال به‌صورت خودکار به پیدایش کنش جمعی منجر نمی‌شود. لازمه اقدام دسته‌جمعی مردم به‌منظور حل یک مشکل جمعی و بی‌عدالتی، داشتن مجموعه‌ای از دلایل قانع‌کننده و قاطع، برای انجام آن کار است؛ (۳) طراحی انگیزشی: به‌وسیله اشاره محوری به واژگان استدلالی و مبنای منطقی یا انگیزه مناسب از انجام عملی به‌وسیله فرد مقصر، این نیاز را رفع می‌کند (Snow, 2004)؛ بنابراین درحالی‌که کار طراحی تشخیصی ایراد اتهام و اسناد انگیزه‌ها و هویت‌ها در خصوص دشمنان یا تغییر اهداف است، طراحی انگیزش ساختار اجتماعی و هویت‌های هواداران را دنبال می‌کند. این انگیزه‌های مشترک نیز به‌نوبه خود محرک بسیار مناسبی برای کنش جمعی به شمار می‌رود (غفاری ساروی و سید امامی، ۱۳۹۶).

رویکرد چارچوب‌بندی علاوه بر مکتب کنش متقابل نمادین (هربرت بلومر و گافمن) در برساخت‌گرایی (کنش معنایی - هویت) نیز ریشه دارد که معنا به‌طور طبیعی و خودکار با رویدادها و تجربیات مرتبط نیست، بلکه به‌واسطه فرایندهای تفسیری تعامل شکل می‌گیرد (Goffman, 1974). نقش مهم چارچوب‌بندی، صورت‌بندی است که مؤلفه‌های مهم واقعیت را به‌گونه‌ای کنار هم‌دیگر قرار می‌دهد که معنای خاصی از آن مستفاد می‌شود، یا به زبان تحلیل روایت، روایت خاصی از آن به دست می‌آید (سید امامی، ۱۳۹۴؛ جلابی پور و نصر اصفهانی، ۱۳۹۳).

۲-۳- حد مطلوب مشارکت سیاسی زنان مسلمان شیعه در تصمیم‌گیری‌ها

۲-۳-۱- دیدگاه قرآن کریم

اندیشه سیاسی قرآن کریم را می‌توان همان اندیشه هدایت‌گری به نیابت از خداوند دانست؛ بر این اساس هویت خلیفه الهی ملاک شایستگی حکومت در قرآن است. اولین مورد دانش و آگاهی است. شرط و ویژگی دوم حاکم در تفسیر سیاسی قرآن کریم، عدالت است؛ قرآن علاوه بر شایستگی‌های ذاتی، آگاهی‌های لازم، عدالت و شناخت دین، مشورت و استفاده از تجربیات و دیدگاه‌های دیگران را جهت زمامدار ضروری می‌داند در نتیجه باعث فراهم شدن زمینه مشارکت عمومی است (شمس‌الدین، ۱۳۷۶). بدون شک زنان قادرند سه شرط (دانش و آگاهی، مشورت، عدالت) را در خود فراهم آورده و شایستگی‌شان را برای اداره جامعه به اثبات رسانند (سجادی، ۱۳۸۰). قرآن کریم مشروعیت و اگذاری اداره و حکومت به زنان را با یادآوری تدبیر حکومتی بلقیس در مقابل نامه حضرت سلیمان علیه السلام که منجر به نجات مردم «سبا» شد، نشان می‌دهد. انسانی که به‌خوبی حکومت می‌کند و متأثر از عاطفه‌اش قرار نمی‌گیرد (مطهری، ۱۳۹۱).

در اندیشه اسلامی، ضمن آنکه شورا مبنای نظام حکومت است، پایه اخلاقی، اجتماعی و انسانی محسوب می‌شود. در حوزه سیاسی شورا حق مردم در انتخاب و پذیرفتن مسئولیت تصمیماتی که در حوزه عمومی می‌گیرد. در اسلام شورا، وسیله‌ای جهت برقراری عدالت و اهداف شریعت است (کوشش، ۱۳۸۶). دو آیه معروف قرآن کریم در مورد مشورت و شورا: «و امرهم شوری بینهم ۲ و شاورهم فی الامر ۳» در آیه اول به بیان یکی از خصوصیات برجسته مؤمنان، می‌پردازد و در دومین آیه به پیامبر صلی الله علیه و آله دستور مشورت با مؤمنان را می‌دهد. در هر دو آیه، منظور از مؤمنان، مردان و زنان مؤمن هستند. به این معنی که در روش شورا در هر زمان و زمینه‌ای، مرد و زن، هر دو حق شرکت دارند (حسینی، ۱۳۸۰).

قرآن کریم در آیات ۱۱۰ و ۱۰۴ سوره آل‌عمران بحث تأثیرگذاری و نظارت را در عرصه عام جامعه، در رابطه فرد با حکومت یا با فرد و برعکس با تعبیر امر به معروف و نهی از منکر، بیان می‌کند؛ قرآن این را مسئولیت همگانی دانسته و در بعضی موارد مرد و زن را در انجام این مسئولیت دارای سهم مساوی می‌داند. «وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ۴ مردان و زنان با ایمان، دوستان یکدیگرند که به کارهای پسندیده و امری دارند و از کارهای ناپسند بازمی‌دارند بنابراین قرآن کریم، نه تنها مشارکت زن در این حوزه از فعالیت‌های سیاسی را حقّ او می‌داند بلکه آن را تکلیف و وظیفه او می‌داند (حسینی، ۱۳۸۰؛ مهدی‌پور و زیناتون، ۱۳۹۵). قرآن کریم علاوه بر عرصه قانون‌گذاری، در تمام حوزه‌هایی که مشورت به‌عنوان راهکار برنامه‌ریزی یا تصمیم-

۱. سوره بقره آیات ۳۳-۳۰ و ۲۴۷-سوره نساء آیه ۸۳

۲. سوره شوری، آیه ۳۸

۳. سوره آل‌عمران، آیه ۱۵۹

۴. سوره توبه، آیه ۷۱

گیری استفاده می‌شود به زن حق مشارکت می‌دهد، لذا به صورت ضمنی شایستگی و صلاحیت زن را تأیید می‌کند. همچنین قرآن وظیفه کنترل اجتماعی را در تمام بخش‌های آن، یک مسئولیت همگانی می‌داند (ایروانی غفاری، ۱۳۸۵).

۲-۳-۲- دیدگاه امام خمینی رحمته

کسب قدرت سیاسی در اسلام، وسیله‌ای برای رسیدن به کمال انسانی است و حضور سیاسی و اجتماعی هر دو جنس انسان را می‌طلبد. امام خمینی رحمته می‌فرماید سیاست اثری که صرفاً متعلق به دولت باشد نیست، خانم‌ها نیز حق و تکلیف دخالت در سیاست دارند. نه اینکه به دلیل زن بودن خانه‌نشین شوند و پیرو محض رویدادهای جامعه باشند (قادری، ۱۳۹۷). ایشان اخلاق و فقه را در کنار هم می‌دانند و در هر بحثی تأکید داشتند که روح اسلام روح اخلاق و عدالت است. هرچند با ازدواج، مسئولیت‌های معینی از لحاظ حقوقی برای هر دو طرف ایجاد می‌شود؛ ولی زمانی است که اخلاق و عدالت و مقتضیات زمانی در این قرارداد لحاظ شود همان وضعیت مطلوب است (خمینی، ۱۳۷۱). لذا امام همواره بر مواضع خویش ایستادند و در سخنانشان ضمن حفظ مصالح خانواده، بر عدم اعتقاد به محدودیت زنان در هر حوزه‌ای که توان و استعداد آن را دارند، پافشاری کردند. زنان مسلمان با هدف دفاع از قرآن و اسلام وارد عرصه سیاست می‌شوند. البته در مسئولیت‌پذیری زنان، به دلیل ایفای نقش مادری باید این روحیه لطیف در وی حفظ شود. امام خمینی رحمته می‌فرمایند: دو عنصر تعیین‌کننده در اجتهاد زمان و مکان است. چراکه یک مسئله‌ای که در گذشته حکم خاصی داشته، ممکن است حکم جدیدی در روابط حاکم بر اجتماع، اقتصاد و سیاست یک نظام پیدا کند؛ بنابراین یک مجتهد باید نسبت به مسائل زمان خود احاطه داشته باشد (خمینی، ۱۳۷۱؛ آکوچکیان و عرب نژاد، ۱۳۸۹).

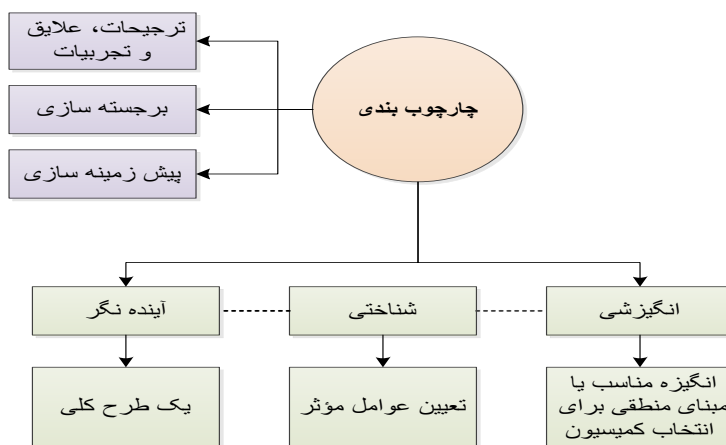
اگر در گذشته، حکومت زن منفی تلقی می‌شد، چون زن قادر به رعایت قانون، فرهنگ و عدالت آنچنان‌که می‌بایست نبود، ولی در زمان ما متفاوت فرق دارد. زن می‌تواند عاقل و فرهیخته باشد و مشورت کند (همان). امام خمینی رحمته دخالت زنان در مسائل سیاسی جامعه را از مشارکت عموم مردم جدا نمی‌داند و می‌فرماید: همان‌گونه که مردان در مسائل سیاسی دخالت دارند، زنان هم باید در فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی همراه مردان باشند مشارکت سیاسی به مشارکت توده مردم در تظاهرات و راهپیمایی‌ها و انتخابات ادواری محدود نمی‌شود، نوع دیگر مشارکت سیاسی در رابطه با نخبگان سیاسی جامعه، مشارکت در حوزه تصمیم‌گیری و قانون‌گذاری است؛ امام از اولین روزهای انقلاب و مبارزه به هر دو حوزه مشارکت زنان اشاره داشتند؛ لذا قبل از هر چیز باید زمینه‌های مشارکت زنان در حوزه‌های تصمیم‌گیری فراهم شود.

امام رحمته مشارکت سیاسی مردم را هم حق آنان و هم یک فریضه دینی و واجب شرعی می‌دانست؛ چراکه سرنوشت یک جامعه درگرو مشارکت افراد آن جامعه در حوزه‌های اجتماعی و سیاسی است و در این رابطه تفاوتی بین مرد و زن قائل نبود. زمینه‌های و ابعاد مشارکت سیاسی اجتماعی زن در دیدگاه امام خمینی رحمته شامل: (۱) حق انتخاب کردن و انتخاب شدن، (۲) شرکت در سازندگی جامعه، (۳) برخورداری از آزادی؛ البته امام رحمته اشاره دارند که منظور از آزادی در اسلام با آنچه در غرب است متفاوت است: آزادی در چارچوب قانون است، اسلام همه آزادی‌ها را که بدون فساد باشد داده است؛ (۴) حضور در صحنه دفاع (خمینی، ۱۳۷۱)؛ بنابراین برای مشارکت سیاسی زنان براساس سیره عملی صدر اسلام و متون اسلامی، منع خاصی در اسلام وجود ندارد، زنان قادرند همچون مردان از حقوق سیاسی برخوردار شوند؛ فقط برخی از مناصب بالای حکومتی (جایگاه ولی فقیه) است که زنان از دست یافتن به آن‌ها منع شده‌اند.

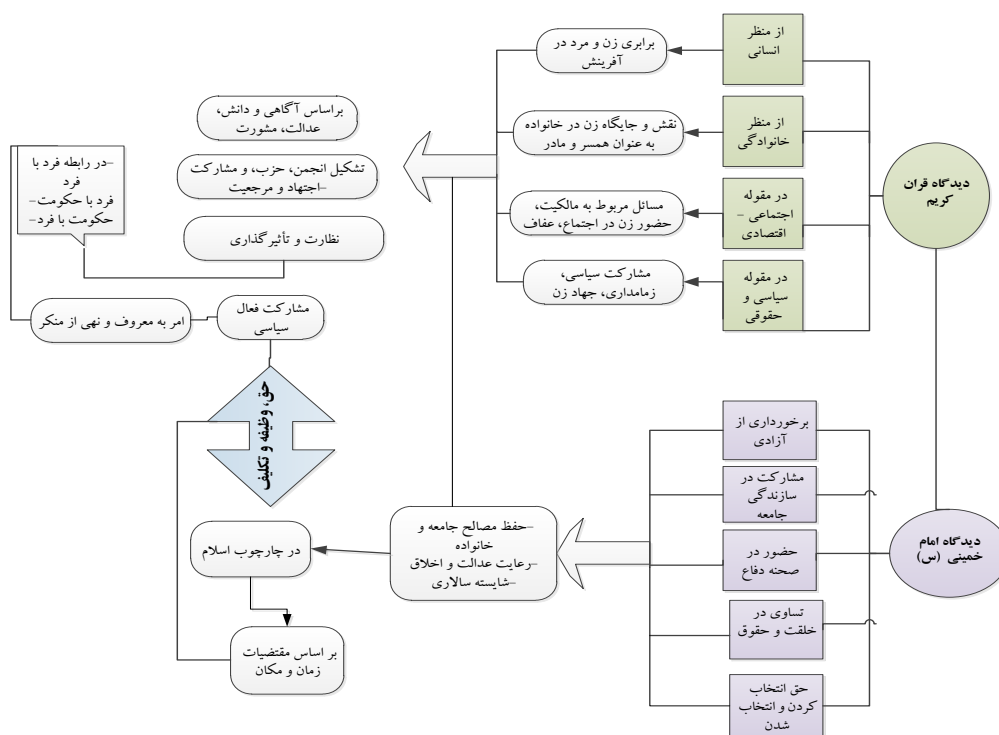
۲-۴-مدل مفهومی تحقیق

مدل در یک چارچوب نظری، نمادی از واقعیت است که بخش‌های مختلف یک پدیده اجتماعی را تبیین می‌کند. مدل را انتزاعی از واقعیت است که با هدف ساده‌سازی دیدگاه ما از واقعیت و نظم دادن به کار می‌رود. در این پژوهش، مدل موردنظر با استفاده از مباحث نظری چارچوب‌بندی و نظریه حد مطلوب مشارکت سیاسی زنان مسلمان از دیدگاه قرآن کریم و امام خمینی ع تلاش شده، تا چارچوب‌ها تصمیم‌گیری زنان در عرصه کمیسیون‌های مختلف مجلس شورای اسلامی، علل حضور کم‌رنگ زنان در برخی از کمیسیون‌های مجلس تحلیل و بررسی شود.

شکل ۱. الگوی چارچوب‌های تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن در حوزه کمیسیون‌های مجلس، (منبع: یافته‌های نظری)

شکل ۲. مدل مفروض حد مطلوب مشارکت سیاسی زنان مسلمان از دیدگاه قرآن کریم و امام خمینی ع، (منبع: یافته‌های نظری)

۳- روش‌شناسی

روش‌های پژوهشی در واقع، مجموعه فعالیت‌ها به‌منظور رسیدن به هدفی یا ابزارهای دست یافتن به واقعیت است (مدرس‌زاده، نوابخش و نوذری، ۱۳۹۶)؛ در این پژوهش به شیوه تلفیقی از روش‌های تحلیل محتوای کیفی و کمی استفاده شده است؛ با توجه به دو عامل: پوشش کل افراد نمونه مورد نظر (کفایت)، رسیدن به مرحله‌ای که دیگر مطلب جدیدی دستگیر نشود (اشباع) تعداد افراد مورد مصاحبه تعیین شدند. دلیل انتخاب روش مصاحبه نیمه‌ساختمند، فراهم ساختن امکان درک، جزئیات دیدگاه زنان نمایند، طی یک فرآیند معتبر کیفی است. تحلیل محتوا^۱ به‌عنوان ابزار تحلیل مصاحبه‌ها خواهد بود. در این‌گونه از تحلیل متنی که روشی انعطاف‌پذیر و مناسب برای تحلیل کیفی داده‌های متنوع حاصل از مصاحبه است، می‌توان مضامین مهم‌تر، ارتباط آن‌ها و تفسیر مناسب حاصل از داده‌های مصاحبه را نشان داد (Furber, 2010).

جدول ۱. فهرست مصاحبه‌شوندگان به همراه خصوصیات زمینه‌ای آن‌ها

ردیف	مصاحبه‌شوندگان	حوزه انتخابیه	تحصیلات	سن	دوره نمایندگی
۱	گوهر الشریعه دستغیب	تهران	فوق‌لیسانس	۱۳۱۴	۳، ۲، ۱
۲	مریم بهروزی ^۲	تهران	متوسطه و حوزوی تا سطح	۱۳۲۴	۴، ۳، ۲، ۱
۳	عاتقه صدیقی	تهران	ششم ابتدایی	۱۳۲۲	۳، ۲، ۱
۴	اختر درخشنده	کرمانشاه	فوق‌لیسانس	۱۳۲۱	۴
۵	منیره نوبخت	تهران	فوق‌لیسانس	۱۳۲۹	۵ و ۴
۶	فائزه هاشمی	تهران	دکتری	۱۳۴۱	۵
۷	مرضیه صدیقی	مشهد	فوق‌لیسانس	۱۳۳۶	۵
۸	زهرا پیشگاهی فرد	اصفهان	دکتری	۱۳۳۴	۵
۹	حمیده عدالت	دشتستان	دکتری	۱۳۳۵	۶
۱۰	الهه کولایی	تهران	دکتری	۱۳۳۵	۶
۱۱	اکرم مصوری منش	اصفهان	لیسانس	۱۳۳۸	۶
۱۲	فاطمه رهبر	تهران	دکتری	۱۳۴۳	۹، ۸، ۷
۱۳	لاله افتخاری	تهران	دکتری	۱۳۳۸	۹، ۸، ۷
۱۴	فاطمه آلیا	تهران	فوق‌لیسانس	۱۳۳۵	۹، ۸، ۷
۱۵	عفت شریعتی	مشهد	دکتری	۱۳۳۱	۸ و ۷
۱۶	فاطمه آجورلو	کرج	دکتری	۱۳۴۵	۸ و ۷
۱۷	حلیمه عالی	سیستان	پزشک	۱۳۴۹	۹
۱۸	سکینه عمرانی	سمیرم	فوق‌لیسانس	۱۳۵۱	۹
۱۹	حمیده زراآبادی	قزوین	فوق‌لیسانس	۱۳۵۹	۱۰
۲۰	سکینه الماسی	عسلویه	دانشجوی دکتری	۱۳۵۷	۱۰

1 Thematic analysis

۲. مصاحبه باخانم مریم بهروزی به دلیل اینکه در قید حیات نبودند به صورت اسنادی انجام گرفت. در واقع از مصاحبه‌ای که قبلاً توسط آقای میردار با ایشان صورت گرفت استفاده شد. میردار، مرتضی. (۱۳۸۸). مصاحبه با مریم بهروزی، خاطرات. مرکز اسناد انقلاب اسلامی. معاونت تاریخ شفاهی.

به کمک این روش می‌توان در متن اظهارات زنان نماینده جای مفاهیم حساسیت‌زا را پیدا کرد. بعلاوه موجب فراهم شدن امکان تکمیل نظریه یا اصلاح آن می‌شود (Smith & Firth, 2011). از روش تحلیل محتوا در این پژوهش استفاده شده است. این روش به پژوهشگر در تهیه مدل‌های عملکردی کمک می‌کند. همچنین می‌تواند به شکل معکوس به وسیله تحلیل محتوا باعث شناخت اندیشه یا سبک یک نویسنده یا شاعر شود. در واقع علاوه بر رسیدن به توصیف به تحلیل علیت نیز دست یافت (ساروخانی، ۱۳۸۲). تکنیک‌های تحلیل محتوا در دو نوع کیفی و کمی دسته‌بندی می‌شوند: تحلیل محتوای کمی، به‌منظور شمارش عوامل متنی آشکار یا عناصر، با هدف آزمون فرضیه‌ها یا پاسخ به سؤالات حاصل از پژوهش‌های تجربی نظری و قبلی است. در رویکردی متفاوت، گرایش به تحلیل محتوای کیفی با هدف رفع ایرادات تحلیل محتوای کمی، ایجاد شده است. در تحلیل محتوا با روش کیفی، براساس استنباط نتایج مبتنی بر بودن یا نبودن خصوصیتی که در پیام تعریف‌شده است (هولستی، ۱۳۷۳). نمونه آماری در پژوهش حاضر شامل ۲۰ نفر از زنان نماینده مجلس است که به‌صورت تصادفی مصاحبه نیمه‌ساختمند بر روی آنان انجام گرفت. منظور از مصاحبه نیمه ساختاریافته، یعنی مصاحبه‌ای است که سؤالات در آن از قبل مشخص می‌شود؛ پرسش‌های مشابه از کلیه پاسخ‌دهندگان، پرسیده می‌شود. آن‌ها در شیوه پاسخ‌دهی آزادند. جزئیات مصاحبه، ترتیب و شیوه بیان آن‌ها در راهنمای مصاحبه ذکر نمی‌شود؛ بلکه در طی مراحل مصاحبه تعیین می‌شوند (مدرس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷؛ دلاور، ۱۳۸۲). مرحله بعدی تبدیل متون مصاحبه از حالت گفتاری به شکل نوشتاری است؛ سپس متن مصاحبه، به شکل مفاهیم، مقولات، کدگذاری باز، خلاصه‌سازی می‌شود. در پایان متون مصاحبه تفسیر و تحلیل خواهد شد. داده‌ها مصاحبه به در محیط Excel به‌صورت نمودارهایی ترسیم شده است؛ نرم‌افزار ویزیو برای ترسیم اشکال استفاده شده است.

فهرست اسامی مصاحبه‌شوندگان به همراه خصوصیات زمینه‌ای آن‌ها در ذیل جدول ۱ آمده است.

۴- یافته‌ها

۴-۱- چارچوب تصمیم‌گیری و ترجیحات در کمیسیون‌ها

برای این منظور با توجه به اصول تحلیل چارچوب مقولاتی در این مورد شناسایی شده است از جمله: مبنای تصمیم‌گیری، ترجیح کمیسیونی، مقوله علت موافقت یا مخالفت با تشکیل کمیسیون زنان، در مورد تصمیم‌گیری‌های زنان در عرصه سیاسی مدیریتی مورد بررسی، تحلیل و تفسیر قرار گرفته است. متن مصاحبه و مقولات در جداول خلاصه و کدگذاری باز شده و تحلیل آن‌ها در ادامه به شکل نمودار نشان داده شده است.

۴-۱-۱- چارچوب تصمیم‌گیری برای عضویت در کمیسیون

یکی از سؤالات محوری در مصاحبه با زنان نماینده این بود مبنای تصمیم آن‌ها برای عضویت در کمیسیون‌ها چه بوده است؟ و چرا؟ این پرسش می‌تواند ما را برای درک یکی از چارچوب‌های تصمیم‌گیری کمک کند. از سویی به این فرضیه که اکثر نماینده‌های زن مجلس در کمیسیون‌های اجتماعی و فرهنگی فعال هستند پاسخ می‌دهد؛ به عبارتی چرایی عضویت زنان در کمیسیون‌های خاص را روشن می‌نماید. از طرف دیگر نشان می‌دهد که به‌طورکلی چارچوب‌بندی شخصی مصاحبه‌شوندگان در مورد کلیت این تصمیم چیست و چگونه است؟ در جدول زیر به بررسی مبنای تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن در حوزه کمیسیون‌های مجلس از طریق مصاحبه پرداخته شده است؛ پس از پیاده‌سازی متون مصاحبه‌های انجام‌شده، کدگذاری باز و محوری متن نوشتاری مصاحبه‌ها انجام گرفت. روی هم‌رفته، ۴۳ عبارت معنایی از مصاحبه‌های مذکور استخراج گردید؛ که به چندین مقوله از نوع درجه‌ی یک و دو تقسیم شد. فراوانی مقولات و عبارات معنایی در جدول زیر به تفکیک آمده است.

جدول ۲. استخراج مقولات و زیر مقولات حاصل از تحلیل محتوای مصاحبه‌های پژوهش، (منبع. نگارنده. یافته‌های پژوهش)

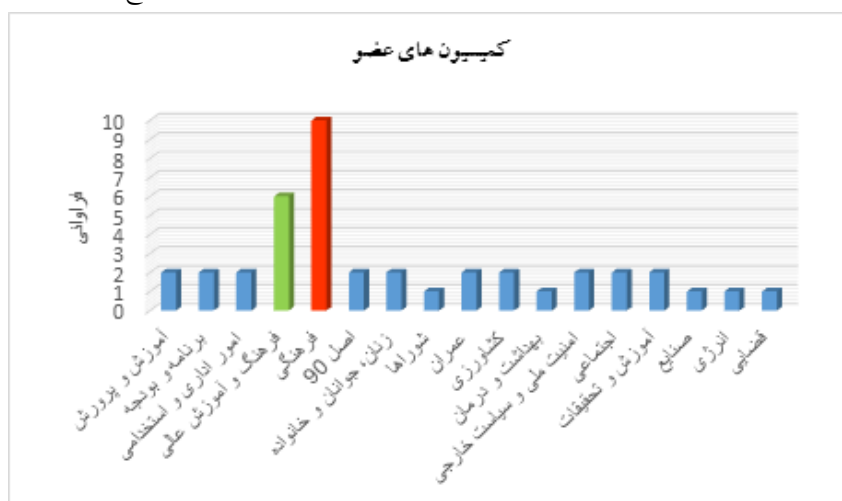
مقوله اصلی	مقولات فرعی					کمیسیون‌های عضو	مقوله
	علت انتخاب کمیسیون						
	علاقه و تخصص	تجربه	وابستگی	نیاز	توانایی		
فراوانی	عبارات معنایی						
	آموزش و پرورش	۱	۱			شغلی معلمی و فرهنگی بودن، علاقه به حوزه فرهنگی	۲
	برنامه و بودجه		۱		۱	تعیین تکلیف اموال مجلس سنا و حقوق نمایندگان مجلس	۲
	امور اداری و استخدامی		۱		۱	برای به حدنصاب رسیدن اعضا	۲
	فرهنگ و آموزش عالی	۴		۲		دانشگاهی بودن	۶
	فرهنگی	۴		۱	۱	علاقه به مسائل علمی و فرهنگی، سابق شغلی، اولویت	۱۰
	اصل ۹۰				۲	به دلیل توانایی و نیاز و سابق	۲
	زنان، جوانان و خانواده			۱	۱	به دلیل ضرورت و نیاز	۲
	شوراها			۱		داشتن توانایی	۱
	عمران	۱				همراهی همسر، رزومه قوی مرتبط	۲
	کشاورزی	۱			۱	مشکلات کشاورزی مردم، علاقه و تخصص	۲
	بهداشت و درمان	۱				بر حسب توانایی و تخصص	۱
	امنیت ملی و سیاست خارجی	۲				اهمیت مسائل مطرح و سفرهای زیاد خارجی، رشته دانشگاهی، اولویت، نداشتن ایده جدیدی برای کمیسیون فرهنگی	۲
	اجتماعی	۱			۱	اجباری به دلیل لابی‌گری برای ریاست، عملکرد منفی و سیاسی مجلس نهم	۲
	آموزش و تحقیقات			۱	۱	داشتن هدف، فضای حاکم بر آموزش و پرورش، دانشگاه آزاد و وزارت علوم؛ بحث تحقیق، احیای معاونت آموزشی و بازبینی کتب درسی	۲
	صنایع			۱		بر حسب تخصص	۱
	انرژی				۱	نیاز منطقه (حوزه انتخابیه)، لزوم خدمت‌گزار	۱
	قضایی				۱	بر اساس نیاز و توانایی	۱

مبنای تصمیم‌گیری در کمیسیون

یافته‌های جدول فوق در بررسی مقوله مبنای تصمیم‌گیری در کمیسیون، نشان داد که از ۲۰ نفر نماینده مورد مصاحبه (۵۰ درصد) آن‌ها که عضو کمیسیون فرهنگی و آموزش بودند، مبنای تصمیم‌گیری برای عضویت در این کمیسیون را انتخاب خود بر اساس علاقه و تخصص، تجربه می‌دانستند. اشاره داشتند که اگر دوباره نماینده شوند باز همین کمیسیون فرهنگی و آموزش را انتخاب خواهند کرد. جالب است که از همین تعداد سه نفر که در دوره‌های متوالی نماینده بودند؛ با توجه به اینکه در دوره اول به‌اجبار یا مصلحت عضو کمیسیون استخدامی و برنامه‌بودجه، امور اجتماعی بودند، عضویت در این کمیسیون‌ها را علیرغم علاقه خود می‌دانستند و اعلام نارضایتی کرده بودند. یکی از آن‌ها علت عضویت را عملکرد بد مجلس و لابی‌گری می‌دانست که به‌جای آن‌ها تصمیم گرفته

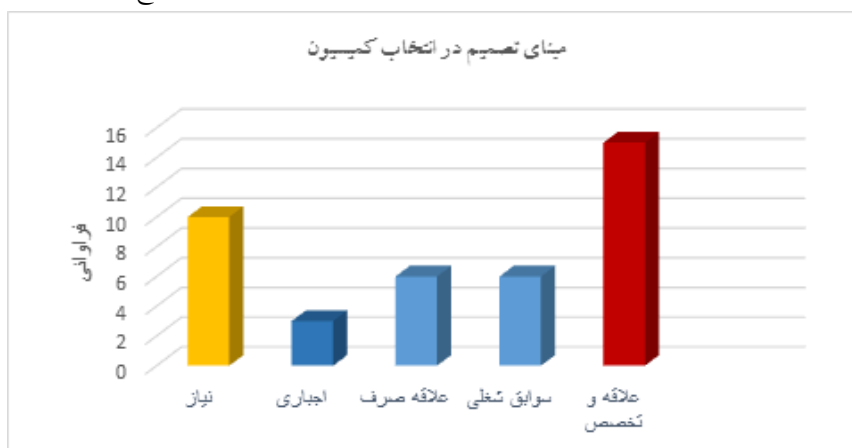
است. اولویت بعد از فرهنگی آن‌ها کمیسیون اجتماعی را علاقه دارند؛ (۵۰ درصد) دیگر نیز عضو کمیسیون‌های شوراها، عمران، امنیت ملی، کشاورزی، بهداشت، انرژی، صنایع بوده‌اند؛ از این تعداد سه نفر از آن‌ها کمیسیون‌های زنان، امور اجتماعی را بر اساس مباحث فرهنگی ترجیح داده‌اند؛ اما تفاوتی که در میان آن‌ها وجود داشت یک نفر از کمیسیون فرهنگی (آموزش و تحقیقات) بود که اظهار داشت اگر دوباره برگردد کمیسیون صنایع را انتخاب خواهد کرد، به دلیل نیاز جامعه و اهدافی که دارد. نفر دیگری از همین کمیسیون فرهنگی، تنوع کمیسیونی را در دوره‌های مختلف ترجیح داده است به دلیل اینکه ایده‌هایش را در هر دوره در زمینه آن کمیسیون داده است. در حوزه عمران یکی از نمایندگان به دلیل تخصصش خود را ناچار به عضویت می‌داند، درحالی‌که کمیسیون اجتماعی به‌ویژه زنان را ترجیح می‌دهد. در حوزه بهداشت یکی از نمایندگان کمیسیون اجتماعی را ترجیح می‌دهد اما به دلیل نداشتن تخصص مجلس قبول نمی‌کند. سه نفر اظهار داشتند که اصلاً قصد نمایندگی شدن ندارند، چون مجلس جو بسیار سیاسی دارد که با عقاید و روحیات آن‌ها ناسازگار است.

نمودار ۱. فراوانی چارچوب‌های عضویت زنان نماینده در کمیسیون‌های مجلس، (منبع: یافته‌ها)

در بررسی مقوله کمیسیون‌های عضو، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره یک، به‌صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیش‌ترین فراوانی عبارات معنایی کمیسیون فرهنگی و سپس آموزشی است.

نمودار ۲. فراوانی چارچوب علی انتخاب یا عضویت در کمیسیون‌های مجلس، (منبع: یافته‌ها)

در بررسی مقوله مبنای تصمیم در انتخاب کمیسیون، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره یک، به صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیش‌ترین فراوانی عبارات معنایی مقوله مبنای تصمیم‌گیری بر اساس علاقه و تخصص است.

۴-۱-۲- ترجیح در حوزه انتخاب کمیسیون‌ها

یکی از سؤالات محوری در مصاحبه با زنان نماینده این بود که در حوزه انتخاب کمیسیون‌های مجلس عضویت در کدام کمیسیون را بیشتر ترجیح می‌دهند؟ چرا؟ پاسخ به این پرسش نشان‌دهنده این است که در مجموع چارچوب‌بندی شخصی مصاحبه‌شوندگان در مورد کلیت این تصمیم چیست و چگونه است؟ در جدول زیر به بررسی اولویت تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن در حوزه انتخاب کمیسیون‌های مجلس از طریق مصاحبه پرداخته شده است؛ بعد از پیاده‌سازی متن مصاحبه‌های انجام‌شده، به کدگذاری باز و محوری متن نوشتاری مصاحبه‌ها پرداخته شده است. به‌طورکلی، ۷۶ عبارت معنایی از مصاحبه‌های مذکور استخراج گردید؛ که به چندین مقوله از نوع درجه‌ی یک و دو بسط داده شد. فراوانی مقولات و عبارات معنایی به تفکیک در جدول زیر آمده است.

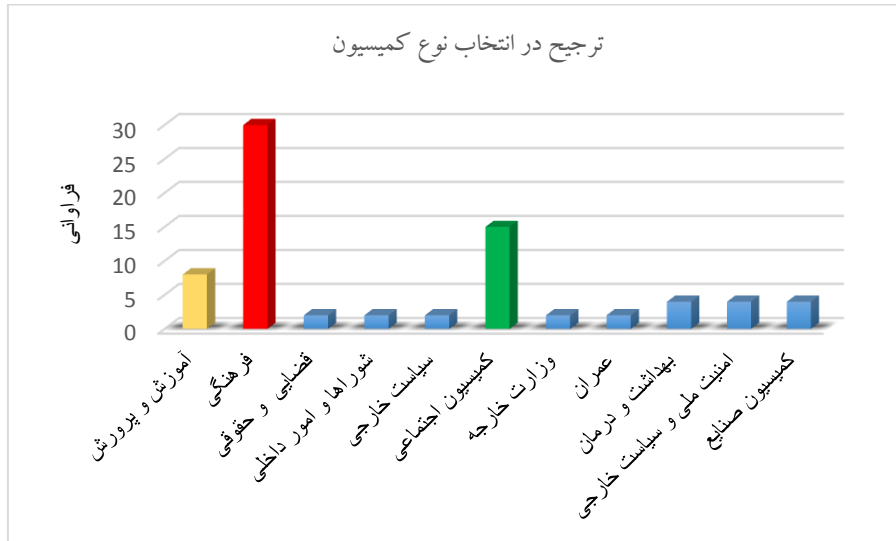
جدول ۳. چارچوب ترجیحات نخبگان سیاسی زن در حوزه انتخاب کمیسیون‌ها، منبع: نگارنده (یافته‌های پژوهشی)

ردیف مبدا	مقولات فرعی		ترجیح در حوزه انتخاب کمیسیون‌ها
	اولویت انتخاب	دلایل اولویت	
۸	آموزش و پرورش	مبنا بودن فرهنگ	آموزش و پرورش به‌عنوان بنیان فرهنگی هر جامعه، حل بسیاری از مسائل جامعه ناشی از آموزش و پرورش سالم، تربیت صحیح، برنامه‌ریزی برای برنامه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی
۳۰	فرهنگی		موضوعات مختلف فرهنگی بحث کتاب، ورزش، زنان، جوانان و خانواده، دینی
۱۵	کمیسیون اجتماعی	مباحث مطرح	موضوعات مختلف اجتماعی و مسائل زنان، علاقه و تخصص لازم.
۲	وزارت خارجه		علاقه به مسائل کشوری و بین‌المللی
۲	قضایی و حقوقی	سابقه و تدریس	تدریس درس حقوق در دانشگاه
۲	شوراها و امور داخلی	انتخابات	به دلیل برگزاری انتخابات در کشور
۳	سیاست خارجی	میزان اثرگذاری	میزان اثرگذاری منفی آن در کشور
۲	عمران	تخصص و	تخصص و سوابق شغلی مربوط به آن
۴	بهداشت و درمان	سوابق و علاقه	به دلیل علاقه و تخصص
۴	امنیت ملی و سیاست خارجی		تخصص و تجربه کاری، علاقه
۴	کمیسیون صنایع	چالش‌های موجود	حل مسئله بیکاری به‌عنوان یک معضل و تهدیدی برای جامعه، به‌ویژه بحث کار، تولید، کارآفرین، چالش‌های موجود در صنایع و نیاز به تحقیق و پژوهش، داشتن برنامه به دلیل تجربه قبلی در کمیسیون آموزش و پرورش

یافته‌های جدول فوق در بررسی مقوله ترجیحات، در حوزه انتخاب کمیسیون‌ها نشان داد که از ۲۰ نفر نماینده مورد مصاحبه اولویت بعد از فرهنگی آن‌ها کمیسیون اجتماعی را ترجیح می‌دهند. در حوزه عمران یکی از نمایندگان به دلیل تخصص خود را ناچار به عضویت می‌داند، در حالی که کمیسیون اجتماعی به‌ویژه زنان را ترجیح می‌دهد. در حوزه بهداشت یکی از نمایندگان کمیسیون اجتماعی

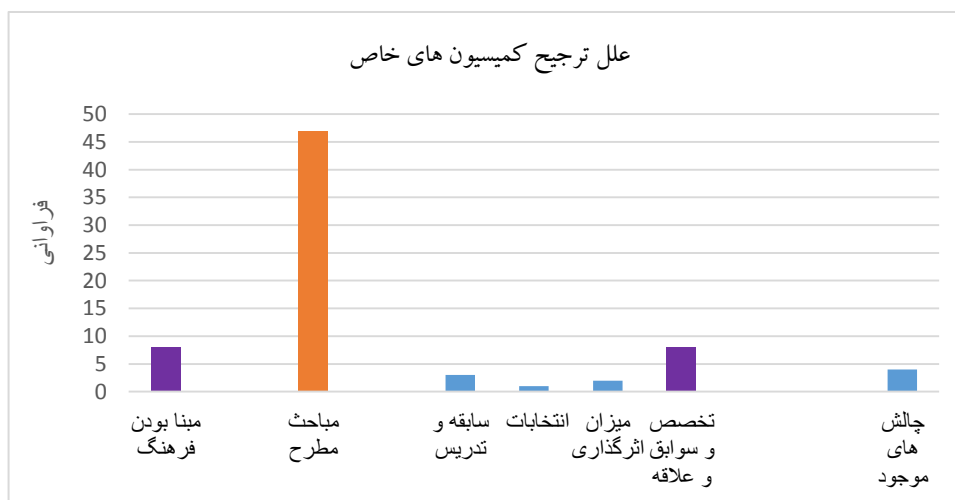
را ترجیح می‌دهد اما به دلیل نداشتن تخصص مجلس قبول نمی‌کند. سه نفر اظهار داشتند که اصلاً قصد نمایندگی شدن ندارند، چون مجلس جو بسیار سیاسی دارد که با عقاید و روحیات آن‌ها ناسازگار است.

نمودار ۳. فراوانی عبارات معنایی ترجیحات نخبگان سیاسی زن در انتخاب کمیسیون، (منبع: یافته‌ها)

در بررسی مقوله مبنای اولویت در انتخاب کمیسیون، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره دو، به صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیشترین فراوانی عبارات معنایی کمیسیون فرهنگی است.

نمودار ۴. فراوانی چارچوب علی ترجیحات نخبگان سیاسی زن در انتخاب کمیسیون، (منبع: یافته‌ها)

در بررسی مقوله علل ترجیحات نخبگان سیاسی زن در انتخاب کمیسیون، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره دو، به صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیشترین فراوانی عبارات معنایی اولویت انتخاب کمیسیون بر اساس موضوعات و مباحث مطرح در آن کمیسیون است.

۴-۱-۳- چارچوب ارزیابی کمیسیون زنان

یکی از سؤالات در مصاحبه با زنان نماینده این بود که در رابطه با تشکیل کمیسیون ویژه زنان چه نظری دارند؟ چرا؟ با توجه به اینکه کمیسیون زنان در دوره پنجم تشکیل شد و از دوره ششم تاکنون منحل شده است، این پرسش می‌تواند ما را برای درک یکی از چارچوب‌های مهم تصمیم‌گیری در رابطه با حل مسائل زنان کمک کند. به عبارتی چرایی عدم تشکیل کمیسیون زنان و پیگیری مسائل آن‌ها روشن می‌نماید. از سوی دیگر نشان می‌دهد که چارچوب‌بندی شخصی مصاحبه‌شوندگان در مورد کلیت این تصمیم مجموعاً چیست. در جدول زیر به بررسی ارزیابی تشکیل کمیسیون در چارچوب تصمیمات نخبگان سیاسی زن مجلس از طریق مصاحبه پرداخته شده است؛ پس از پیاده‌سازی متون مصاحبه‌های انجام‌شده، به کدگذاری باز و محوری متن نوشتاری مصاحبه‌ها پرداخته شده است؛ در مجموع، ۷۵ عبارت معنایی از مصاحبه‌های مذکور استخراج گردید که به چندین مقوله از نوع درجه‌ی اول و دوم بسط داده شد. که به تفکیک فراوانی مقولات و عبارات معنایی در جدول زیر آمده است

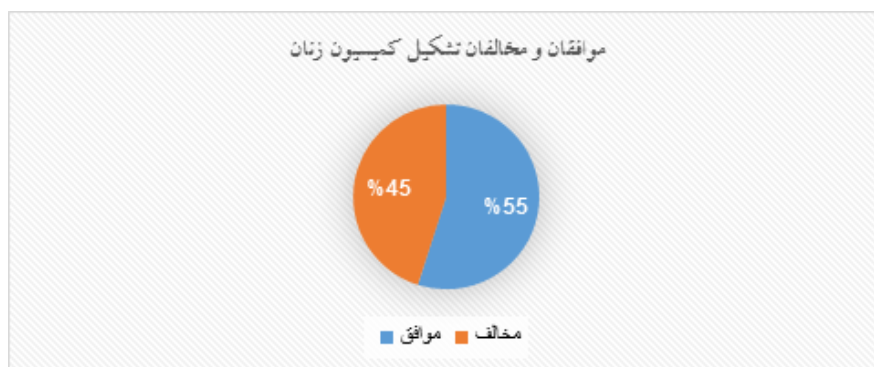
جدول ۴. استخراج مقولات و زیر مقولات حاصل از تحلیل محتوای مصاحبه‌های پژوهش، منبع: نگارنده (یافته‌های پژوهش)

فراوانی	عبارات معنایی	مقولات فرعی			مقوله اصلی
		علل موافقت / مخالفت	گرایش سیاسی		تشکیل کمیسیون زنان
			اصول-گرا	اصلاح-طلب	
۵	مشکلات عدیده و در ضعف بودن خانم‌ها در این ساختارها، نیاز به وجود جایی که برای خانم‌ها برای برنامه دادن و حمایت کردن	مسائل زنان			موافق
۵	نیاز به تولی و بازنگری قوانین به‌ویژه بحث زنان	بازنگری قوانین			
۳	به شرط فمینیستی نبودن	عدم فمینیست			
۳	کمیسیون عدم علاقه سایر کمیسیون‌ها به بحث زنان یا عدم قرار دادن آن در دستور کار خود؛ بررسی بیشتر مسائل ساختاری اجتماعی و حکومتی است نه اجتماع وزنان در کمیسیون اجتماعی	عدم کفایت	۷	۴	
۱۰	فراکسیون عدم کفایت اختیارات اجرایی فراکسیون و جنبه مشورتی داشتن و زمینه‌ساز بودن صرف فراکسیون و عدم ورود جدی در بحث قانون، عدم پاسخگویی و توانایی انجام این کار توسط فراکسیون زنان	فراکسیون			
۷	تصمیم خوبی بود. در مجلس چهارم شروع‌کننده طرح خانم‌ها بودند در ادامه حمایت‌کننده آقایان؛ در همان دوره کارکرد و نتایج خوبی داشت	کارکرد مفید			
۳	امکان مؤثر بودن				
۵	مقطعی بودن				
۷	ضرورت تشکیل کمیسیون تخصصی زنان و خانواده	ضرورت			
۳	نیاز به بررسی بیشتر	بررسی بیشتر			

۵	حساسیت و موضع‌گیری نسبت به بحث زنان؛ عدم اجرای دقیق همه مصوبات زنان توسط آقایان درجایی که خودشان در تصمیم‌گیری سهم نداشتند	موضع‌گیری	۴	۵	مخالف
۵	لزوم قرارگیری هر کس در کمیسیون مرتبط با علاقه، تحصیلات و تخصص؛ اولویت داشتن سابقه کاری، تجربه و عمل؛ لزوم مشارکت زنان در کمیسیون تخصصی (مربوط به حزب سابقشان)	تخصص و نیاز و سابقه			
۳	عدم استقبال به دلیل کمبود وقت‌گذاری در یک کمیسیون	عدم استقبال			
۳	بی‌فایده بودن پرداختن صرف به بحث زنان به دلیل مجری بودن آقایان	بی‌فایده بودن			
۳	حاکم بودن نگاه فمینیستی	فمینیستی بودن			
۵	جدا نبودن مسائل زنان از جامعه؛ تک‌بعدی نبودن مسائل زنان	تک‌بعدی نبودن			
۵	محدود کردن مسائل زنان در یک کمیسیون و عدم نفع زنان، خروج دستور کار مرتبط با زنان از دست سایر کمیسیون‌ها در صورت تشکیل	محدودیت			
۷	کفایت پیگیری مسائل زنان در فراکسیون‌ها و طرح بحث و برنامه با حقوق-دانات؛	فراکسیون			
۷	کفایت بررسی مسائل زنان در سایر کمیسیون‌ها (فرهنگی، اجتماعی)	کمیسیون			
۱۰	عدم ضرورت و نیاز به اختصاص یک کمیسیون برای مسائل زنان و خانواده و توسعه تشکیلات	عدم ضرورت			

در رابطه با بحث تشکیل کمیسیون زنان، (۵۵ درصد) از زنان نماینده موافق تشکیل کمیسیون بودند و در واقع نزدیک به نصف هم مخالف بودند. موافقان دلایل موافقت خود را با تشکیل کمیسیون زنان به این شکل مطرح کردند که: «به دلیل نیاز مقطعی بودن»، «عدم انگیزه لازم برای پیگیری جدی مسائل زنان در سایر کمیسیون‌ها»، «کافی نبودن فراکسیون به دلیل نداشتن قدرت اجرایی»، «مسائل و در ضعف بودن ساختاری زنان نیازمند برنامه دادن هستند»، «به شرط عدم فمینیستی بودن» «کارکرد مفید آن در دوره پنجم». مورد نیاز است. مخالفان دلایل مخالفت خود را مسائلی چون «عدم نیاز و ضرورت»، «محدود شدن خانم‌ها»، «حساسیت و موضع‌گیری آقایان»، «دنبال شدن بحث زنان در سایر کمیسیون‌ها»، «گرفتن وقت زیاد و عدم استقبال از آن»، «کافی بودن فراکسیون زنان»، «به ضرر زنان بودن»، «از دستور خارج شدن بحث زنان در سایر کمیسیون‌ها»، «نگاه فمینیستی»، «انباشته شدن حجم وزارتخانه‌ها»، «مجری بودن آقایان و عدم اجرای مصوبات زنان توسط آقایان به دلیل عدم مشارکت خودشان در تصمیم‌گیری»، «عدم اجرای مصوبات قبلی در حوزه زنان توسط آقایان»، «یک‌بعدی نبودن مسائل زنان»، «کافی بودن فراکسیون»، «جدا نبودن زنان از جامعه»، «نداشتن کمیسیون مردان» ذکر کردند.

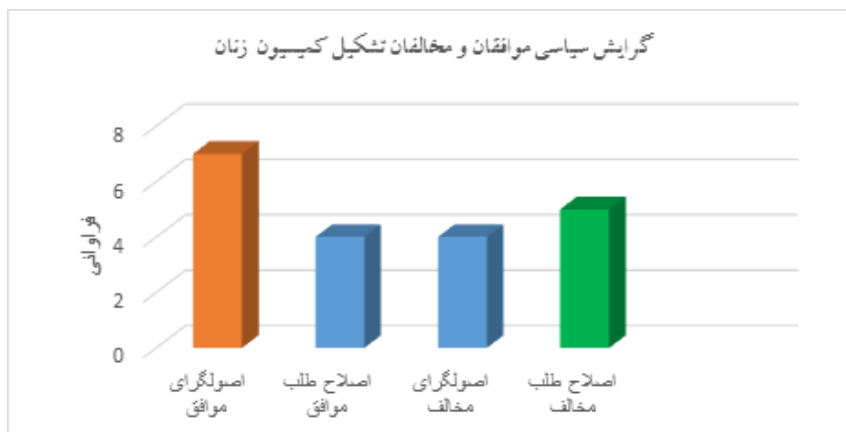
نمودار ۵. فراوانی موافقان و مخالفان تشکیل کمیسیون زنان، منبع: نگارنده (یافته‌های پژوهش)

نکته‌ای که موافقان و مخالفان روی آن اتفاق نظر دارند بحث «مجری بودن آقایان» است و «عدم انگیزه کافی در سایر کمیسیون‌ها برای دنبال کردن بحث زنان» است. نکته جالب این است که موافقان کمیسیون دلیل کافی نبودن فراکسیون را «مشورتی بودن صرف»، «زمینه‌ساز بودن»، «نداشتن جنبه اجرایی» فراکسیون می‌دانند. اکثر مخالفان علیرغم قبول این موارد به دلیل بی‌فایده بودن کمیسیون، وجود فراکسیون را کافی دانستند.

در بررسی فراوانی موافقان و مخالفان تشکیل کمیسیون زنان، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره سه، به صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که فراوانی موافقان و مخالفان تقریباً به هم نزدیک است؛ هرچند به طور نسبی تعداد موافقان تشکیل کمیسیون زنان بیشتر است.

نمودار ۶. فراوانی چارچوب گرایش سیاسی موافقان و مخالفان تشکیل کمیسیون زنان، منبع: نگارنده (یافته‌های پژوهش)

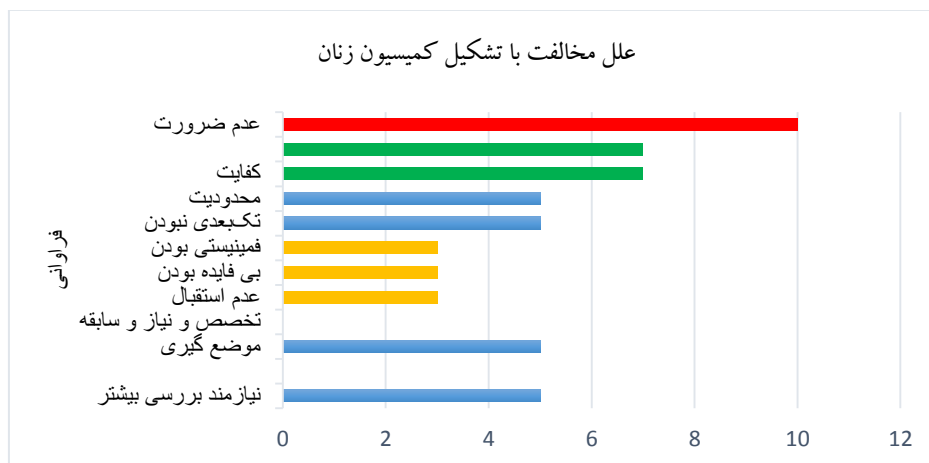
در بررسی گرایش سیاسی موافقان و مخالفان تشکیل کمیسیون زنان، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره سه، به صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیش‌ترین فراوانی، موافقان تشکیل کمیسیون زنان و از جناح اصولگرا هستند.

نمودار ۷. فراوانی چارچوب علی موافقت نخبگان سیاسی زن با تشکیل کمیسیون، منبع: نگارنده (یافته‌های پژوهش)

در بررسی علل موافقت نخبگان سیاسی زن با تشکیل کمیسیون زنان، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره سه، به صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیش‌ترین فراوانی، عدم کفایت فراکسیون و سپس بحث ضرورت تشکیل و کارکرد مؤثر فراکسیون زنان در گذشته است.

نمودار ۸. فراوانی چارچوب علی مخالفت نخبگان سیاسی زن با تشکیل کمیسیون، منبع: نگارنده (یافته‌های پژوهش)

در بررسی علل مخالفت نخبگان سیاسی زن با تشکیل کمیسیون زنان، داده‌های حاصل از مصاحبه از مجموع ۲۰ نفر از زنان نماینده دوره اول تا دهم در جدول شماره سه، به صورت نمودار فوق تحلیل شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که بیش‌ترین فراوانی، عدم ضرورت و سپس کفایت فراکسیون و کمیسیون برای بررسی مسائل زنان است.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های پژوهش در پاسخ به این سؤال اصلی پژوهش که چارچوب‌های تصمیم‌گیری نخبگان سیاسی زن در حوزه کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی چیست؟ مقولاتی از جمله: مبنای و عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری، ترجیحات در انتخاب کمیسیون-ها، ارزیابی تشکیل کمیسیون زنان، استخراج شد. یافته‌های پژوهش در رابطه با مقوله مبنای تصمیم‌گیری نشان داد که بیش‌ترین فراوانی تصمیم‌گیری در حوزه کمیسیون‌ها براساس علاقه و تخصص است؛ در مقوله ترجیح کمیسویی بیش‌ترین فراوانی کمیسیون فرهنگی است که ناشی از سابقه فرهنگی، تخصص و علاقه نخبگان سیاسی زن در این حوزه است؛ فراوانی موافقان و مخالفان تشکیل کمیسیون زنان تقریباً به هم نزدیک است؛ هرچند به‌طور نسبی تعداد موافقان تشکیل کمیسیون زنان بیشتر است، اکثر موافقان از جناح اصولگرا هستند. در رابطه با مقوله علت موافقت با تشکیل کمیسیون زنان، بیش‌ترین فراوانی، عدم کفایت فراکسیون و سپس بحث ضرورت تشکیل و کارکرد مؤثر فراکسیون زنان در گذشته است؛ بیش‌ترین فراوانی در رابطه با علت مخالفت با این کمیسیون، عدم ضرورت و سپس کفایت فراکسیون و کمیسیون برای بررسی مسائل زنان ذکر شده است. عدم توافق زنان نماینده در تشکیل کمیسیون زنان می‌تواند حل مسائل زنان را به تأخیر بیندازد؛ اما مسئله‌ای که در رابطه با ترجیحات و حتی عضویت کمیسویی مشترک بود، بحث تخصص بود که مربوط به قبل از نمایندگی است و باید برای حل مسائل زنان جامعه و خانواده در حوزه تربیت، اصلاح دیدگاه-ها و آموزش زنان که صرفاً فعالیت محدود به حوزه فرهنگی نباشد. تا در صورت نماینده شدن بتوانند در سایر عرصه‌های حساس مدیریتی نیز نقش داشته باشند. از طرفی با اینکه دیدگاه اسلامی به‌ویژه آموزه‌های قرآن کریم و امام خمینی (س) مشارکت فعال زنان

را در عرصه‌های مختلف مجلس در چارچوب اسلامی حق، تکلیف و وظیفه می‌داند، با این حال نقش زنان در حوزه کمیسیون‌های سیاسی و اقتصادی مجلس بسیار ضعیف است. چارچوب تصمیم درست باید قبل از نمایندگی شکل بگیرد تا در صورت ورود به سیاست در نحوه تصمیم‌گیری محدود نشوند. روی هم رفته چارچوب تصمیم‌گیری زنان نماینده برای عضویت در کمیسیون‌ها بر اساس تجربه (سوابق)، تخصص، نیاز ذکر شده است. مفاهیم «محدود بودن در نحوه تصمیم‌گیری»، «قصدها نداشتن برای نماینده شدن»، «لایب‌گری و سیاسی‌بازی مجلس»، «نداشتن تخصص یا علاقه» از یافته‌ها استنباط می‌شود. یافته‌ها بیانگر آن است که دلیل عدم تشکیل کمیسیون مختص زنان برای حل مسائل زنان هم مخالفت بعضی از زنان به دلایل مختلف ذکر شده است و هم مسئله ریشه‌دارتر سیاسی و فرهنگی از جمله در عرصه سیاسی مجری قوانین بودن آقایان در سطوح بالاتر که تصمیم‌گیرنده اصلی هستند و به لحاظ کمی نیز اکثریت هستند. از طرفی به دلیل دیدگاه فرهنگی نیز زنان خود را ملزم به راضی کردن آقایان در تصمیمات می‌دانند. تا جایی که برای هر تصمیمی باید منافع آقایان نیز قید شود. این مسئله نیز بیانگر محدودیت زنان در تصمیم‌گیری، علیرغم داشتن علاقه و تخصص و نیاز است.

۶- تقدیر و تشکر

بدین‌وسیله از همکاران، استادان، مسئولان مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و مرکز اسناد انقلاب اسلامی، برخی از نمایندگان مجلس (دوره اول تا دهم)، اساتید بزرگوار دانشگاه شاهد جناب آقای دکتر عباس کشاورز شکری، دکتر زاهد غفاری هاشجین و آقای دکتر علی مرشدی زاد و سایر عزیزانی که ما را در انجام این مطالعه یاری کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

۷- منابع

- ۱- آکوچکیان، احمد؛ و عرب‌نژاد، مریم (۱۳۸۹). اصول دین‌شناختی مشارکت زنان در فرایند توسعه‌ی سیاسی (با رویکرد قرآنی - روایی). مطالعات راهبردی زنان، ۱۳(۲۹)، ۲۳۵-۲۹۵. [doi:20.1001.1.20082827.1389.13.49.7.8](https://doi.org/10.1001.1.20082827.1389.13.49.7.8)
- ۲- انصاری، محمدمهدی (۱۳۸۶). نخبه پروری سیاسی. تهران: نشر دادگستر.
- ۳- ایروانی غفاری، راضیه (۱۳۸۵). دیدگاه عالمان شیعه ایران معاصر: امام خمینی (س) و استاد مطهری (ره) در مورد حقوق سیاسی زنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی تهران، واحد علوم تحقیقات.
- ۴- ترابی، یوسف (۱۳۹۲). تعارض نخبگان سیاسی و راهبردهای مدیریت آن. فصلنامه مجلس و راهبرد، ۱۹(۷۲)، ۳۹-۷۶.
- ۵- تسلیمی، سعید؛ صفری، حسین؛ و سید دانش، سید یحیی (۱۳۸۳). بررسی الگوی سه نوع تصمیم‌گیری حضرت امام خمینی (ره) با استفاده از مدل تصمیم‌گیری حکیمانه - رویکرد فازی. دانش و رفتار، ۲(۸)، ۳۱-۴۰.
- ۶- حاجی‌پور ساردویی، سیمین (۱۳۹۸). زنان و مشارکت سیاسی (واکاوی سیاست حضور زنان در مجلس شورای اسلامی). تهران: ذهن‌آویز.
- ۷- حسینی، موسی (۱۳۸۰). دیدگاه قرآن درباره مشارکت سیاسی زنان. فصلنامه پژوهش‌های قرآنی، ۷(۲۶-۲۵)، ۱۷۳-۱۸۳.
- ۸- حیدری، زهرا؛ کشاورز شکری، عباس؛ غفاری هاشجین، زاهد؛ و مرشدی‌زاد، علی (۱۳۹۷). موانع مشارکت نخبگان سیاسی زن در عرصه تصمیم‌گیری‌های سیاسی و مدیریتی. پژوهشنامه علوم سیاسی، ۱۴(۱)، ۶۳-۹۴. [doi:20.1001.1.1735790.1397.14.1.3.8](https://doi.org/10.1001.1.1735790.1397.14.1.3.8)
- ۹- خانیکی، هادی؛ پناهی، محمدحسین؛ قانع‌راد، محمدامین؛ و زردار، زرین (۱۳۹۳). چارچوب‌بندی بیوتکنولوژی در محتوای نمایشی سیمای ج.ا.ا. مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۶(۳)، ۲۳-۵۲. [doi:10.7508/isih.2014.23.002](https://doi.org/10.7508/isih.2014.23.002)

- ۱۰- خسروی، محمدعلی؛ دهشیار، حسین؛ و ابطحی، نازالسادات (۱۳۹۱). چگونگی توانمندسازی زنان در عرصه تصمیم‌گیری سیاسی در ساختار تصمیم‌گیری ملی و بین‌المللی. *مطالعات روابط بین‌الملل*، ۵(۲۰)، ۹۹-۱۳۲.
- ۱۱- خلیلی، محسن (۱۳۸۶). آسیب‌شناسی مشارکت سیاسی زنان. پژوهش زنان، ۵(۲)، ۱۸۶-۱۶۵.
- ۱۲- خمینی، روح‌الله (۱۳۷۱). صحیفه نور. جلد ۴. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- ۱۳- دلاور، علی (۱۳۸۲). روش‌های پژوهش در روانشناسی و علوم تربیتی. تهران: روان و ویرایش، ارسباران.
- ۱۴- دهقان، سعید (۱۳۹۵). جایگاه قانون وکلا در نظام قانون‌گذاری کشور. *قانون وکلا*، ۶۸(۲۳۵)، ۹-۱۴.
- ۱۵- رحیمی، جلال (۱۳۹۲). سازمان و مدیریت موفق. تهران: انتشارات سپهر دانش.
- ۱۶- ساروخانی، باقر (۱۳۸۲). روش‌های پژوهش در علوم اجتماعی. جلد ۲. تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- ۱۷- سجادی، سید ابراهیم (۱۳۸۰). قرآن و مشارکت اجتماعی زنان. پژوهش‌های قرآنی، ۲۷ و ۲۸. ۵۰-۸۳.
- ۱۸- سریع‌القلم، محمود (۱۳۸۴). عقلانیت و آینده توسعه‌یافتگی ایران. تهران: مرکز پژوهش‌های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه.
- ۱۹- سید امامی، کاووس (۱۳۹۴). روش‌های مصاحبه برای پژوهش‌های سیاسی. تهران: دانشگاه امام صادق.
- ۲۰- شفیعی‌نیا، محمد؛ لطفی، صفرعلی؛ و توکلی جبلی، مهدی (۱۳۹۱). شاخص‌های تحکیم امنیت ملی و ارتقای اخلاق سیاسی نخبگان سیاسی از دیدگاه مقام معظم رهبری. *مطالعات دفاعی استراتژیک*، ۴۷، ۴۱-۶۰.
- ۲۱- شمس‌الدین، محمد مهدی (۱۳۷۶). حدود مشارکت سیاسی زنان در اسلام. ترجمه محسن عابدی. تهران: انتشارات بعثت.
- ۲۲- عرب‌نژاد، مرضیه (۱۳۸۴). مبانی حاکمیت زن در اندیشه فقهی - تفسیری شیعه. مباحث بانوان شیعه، ۲(۶)، ۱۲۹-۱۸۰.
- ۲۳- قادری، ریحانه (۱۳۹۷). تأثیر فرهنگ سیاسی بر مشارکت زنان با تأکید بر نقش انقلاب اسلامی ایران. پژوهش‌نامه تاریخ، سیاست و رسانه، ۱(۲)، ۲۲۳-۲۴۵.
- ۲۴- کوشش، پریسا (۱۳۸۶). حقوق سیاسی - اجتماعی زن در گفتمان اسلام سنتی و نواندیشی دینی در ایران معاصر. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه مفید قم.
- ۲۵- مدرس‌زاده، شیوا؛ نوابخش، مهرداد؛ و نوذری، حسینعلی (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر توانمندشدن زنان نخبه‌ی سیاسی (مورد مطالعاتی: زنان نماینده در مجلس شورای اسلامی). *پژوهش‌نامه زنان*، ۹(۲)، ۱۰۱-۱۲۷.
- ۲۶- مطهری، مرتضی (۱۳۹۱). زن و مسائل قضایی و سیاسی (شهادت، قضاوت، افتاء، سیاست). تهران: صدرا.
- ۲۷- مهدی‌پور، فرامرز؛ و زیناتون، سیتی (۱۳۹۵). شخصیت و حقوق زن در تفسیر میزان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه جامعه المصطفی‌العالمیه.
- ۲۸- مهدی‌زاده، سید محمد (۱۳۹۱). نظریه رسانه: اندیشه‌های رایج و دیدگاه‌های انتقادی. تهران: نشر همشهری.
- ۲۹- هولستی، ال رادولف (۱۳۷۳). تحلیل محتوا در علوم اجتماعی و انسانی. ترجمه نادر سالارزاده امیری. تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۳۰- یزدان‌پناه درو، کیومرث؛ و عسگری، ندا (۱۳۹۸). بررسی روند مشارکت زنان در انتخابات مجلس شورای اسلامی (دوره های ۸ و ۹) (مطالعه موردی: شهر تهران). *فصلنامه زن در فرهنگ و هنر*، ۱۱(۲)، ۲۸۷-

- 31- Baxter, S., & Lansing, M. (1980). *Women and politics: The invisible majority*. Michigan: University of Michigan Press.
- 32- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51-58.
- 33- Freud, S. (1923). *Introduction à la psychanalyse*. Payot.
- 34- Furber, C. (2010). Framework analysis: a method for analysing qualitative data. *African Journal of Midwifery and Women's health*, 4(2), 97-100. **doi:10.12968/ajmw.2010.4.2.47612**
- 35- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Harvard University Press.
- 36- Ritzer, G. (1988). *Contemporary Sociological Theory*, NY Alfred A.
- 37- Scheufele, D. A., & Tewksbury, D. (2007). Framing, agenda setting, and priming: The evolution of three media effects models. *Journal of communication*, 57(1), 9-20. **doi:10.1111/j.1460-2466.2006.00326_5.x**
- 38- Smith, J., & Firth, J. (2011). Qualitative data analysis: the framework approach. *Nurse researcher*, 18(2), 52-62. **doi:10.7748/nr2011.01.18.2.52.c8284**
- 39- Snow, D. A. (2004). Framing processes, ideology, and discursive fields. *The Blackwell companion to social movements*, 380-412.

Decision-making Frameworks of Female Political Elites in Parliament Commission (A case study of women parliamentarians)

Zahra Heydari^{1*}, Zeynab Heydari², Nahid Heydari³

1- Assistant Professor of Department of Education, Shahid Bahonar Farhangian University, Shiraz, Iran. (Corresponding Author)

z.heydari66@yahoo.com

2- Lecturer of Fars Province Department of Education, official secretary of education of Fars Province, Iran.

z.haydari70@gmail.com

3- Master of Quran and Hadith Sciences, Faculty of Humanities, Kashan University, Kashan, Iran.

nahidheydari20@yahoo.com

Abstract

Women's political participation in the macro arenas of political and management decisions is one of the basic components of sustainable development. This paper aims to answer the question, "What are the decision-making frameworks of female political elites in parliamentary commissions?" In this research, the statistical sample includes 20 female representatives of the Islamic Council in ten terms. Moreover, the research method is based on qualitative and quantitative content analysis techniques, semi-structured interview techniques in the data collection process, and interview text. For data analysis, Excel and Visio were applied in the framework of various charts and models. The findings concerning multiple categories, such as decision-making framework, showed that the highest frequency of commission decision-making is based on interest and expertise. In the category of commission preference framework, the highest frequency is the cultural commission due to the cultural background, knowledge, and interest of the female political elite. Furthermore, the number of supporters and opponents of forming the women's commission is almost the same. Although relatively the number of those who support the formation of the women's commission is more, most of those who support it are from the fundamentalist faction. Concerning the causal framework of agreeing to the formation of the women's commission, the most frequent insufficiency of the faction and the discussion of the necessity of the formation and effective functioning of the women's faction have passed. The highest frequency concerning the causal framework of opposition to this commission is the lack of necessity and the sufficiency of the faction and the commission to investigate women's issues. Generally, the researcher develops a total of 3 main categories, six first sub-categories and 60 second sub-categories. Some 221 semantic expressions are identified, portrayed, and analyzed in the form of a diagram.

Keywords: Islamic Council, Political elites, Decision-making, Commission, Women representatives.

This Journal is an open access Journal Licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License

(CC BY 4.0)